

mange af Svenssons angreb. Ganske vist er det rigtigt, at der bestod nære forbindelser til SPD, og det er da også værdifuldt, at Svensson forsøger at give et overblik over dem, men da samarbejdet principielt udsprang af fornemmelsen af et internationalt fællesskab, savner man en nærmere begrundelse for at rubricere det under »tyskerkursen«, især da i betragtning af den overvægt denne side af emnet har fået.

Spredt i bogen findes der enkelte bidrag til en karakteristik af den udenrigspolitiske opinion i Danmark under 1. verdenskrig. Eksempelvis kan nævnes redegørelserne for Morten Pontoppidans, Karl Gjellerups og Georg Brandes' synspunkter. Her har Svensson fremdraget stof af interesse og dermed også understreget savnet af en bredere kortlægning af denne tids udenrigspolitiske opinion.

Johan Peter Noack

Gustav Pedersen: *Erindringer og konklusioner fra et liv i politik*. Ved Tage Kaarsted og Jørgen Thomsen (Fremad, 1983). 295 s., 125 kr.

Midaldrende og ældre vil huske Gustav Pedersen, i det mindste for øjenbrynene når de oplevede ham i TV på Folketingets formandsstol. I nyere dansk politik har vel kun Thorkil Kristensen præsteret magen til abnormt udviklede bryn. Men Gustavs var mørke.

Ellers rider tiden så hurtigt at det nok er rigtigst at minde om at Gustav Pedersen var fagforeningsmand, aktiv fra sin ungdom på et dengang marginalt område som handels- og kontor-medhjælpernes, stærkt medbestemmende da HK i 1932 gik ind i LO (som hed DsF, dvs. de samvirkende fagforbund), og formand 1938-49 samt medlem af LO's forretningsudvalg 1946-64, og samtidig aktiv som socialdemokra-

tisk politiker: folketingsmand 1924-26 og 1934-64, formand for rigsdagsgruppen 1947-50, statsrevisor 1949-64 og Folketingets formand 1950-64. Altså som organisationsmand så indflydesrig som en HK'er dengang kunde være, som politiker en betydelig skikkelse i andet geled, en person med gode muligheder for at iagttage og dertil med lyst og sans for at ræsonnere over hvad han så.

Gustav Pedersen vilde ikke skrive sine erindringer, derimod gik han straks i 1964 i gang, fortæller Tage Kaarsted i sin indledning, med at skrive sit eget slægtleds politiske historie. Gentagne omskrivninger og tilføjelser gjorde at der ved hans død i 1975 i alt forelå 3.043 sider. Kaarsted (danske historikers mest utrættelige sporhund, i hvert fald siden Aage Friis) hørte om det og har sammen med Jørgen Thomsen gjort det trælse arbejde med at få »en bog af et rimeligt omfang« ud deraf. Det skal de have tak for. Der er ingen sensationer i bogen. Men den lidt knirkende titel, som er Gustav Pedersens egen, fra tredje version, dækker over en fremstilling som man får mere ud af ved nærlæsning end ved første hastige gennemlæsning. Gustav Pedersen var selvfølende (hvormed ikke er sagt: selvovervurderende mere end så mange af os er) og havde kanter og sine meninger; det bidrog til at gøre ham til en selvstændig og derfor interessant iagttager.

Her er kun plads til nogle appetitvækkere: en ret fyldig skildring af striden i og splittelsen af SUF (Socialdemokratisk Ungdomsforbund) 1915-19 set fra Århus-fløjens synspunkt, altså de partitros, men ikke uden nogen forståelse for de andre; interessevækkende kommentarer vedr. Bramsnæs' og Buhls penge- og kreditpolitik i 30'erne set i relation til arbejdsløsheden og i lys af den fra 20'erne nedarvede inflationsangst (Bramsnæs: »Vi kan ikke le-

ve af at lave landeveje»; Buhl i 1937: »Denne regering har gennemført en stor anlægsvirksomhed med støtte til mange sider, med store beskæftigelsesforanstaltninger, uden at forøge statens gæld«); detaljer omkring funktionærlovgivningen 1938; overvejelser (uden konklusion) om Alsing Andersen var eneansvarlig for cirkulæret af 2.9. 1943, der kom til at koste ham så dyrt; o.m.a..

Særlig omtale fortjener de mange bredt tegnede portrætter af partifæller og modstandere. Langt de fleste giver en god og indtrængende analyse, nogle er ypperlige. Bedre karakteristik af J.C. Christensen mindes jeg ikke at have læst. J.O. Krag brød Gustav Pedersen sig ikke om. Han får hug også når han ikke nævnes ved navn, som når det om arbejdskonflikten 1956 hedder at H.C. Hansen måtte køre den igennem »næsten udelukkende under udfoldelsen af egne kræfter« (Krag var arbejdsminister), og hans dagbog (unægtelig en publikation som ikke vidner om nogen udviklet fornemmelse for takt) latterliggøres som eksempel på hvad det betyder for et gammelt arbejderparti at få som leder en akademiker der er begyndt i toppen. Når Gustav Pedersens lidenskab er vakt lader han den få sit løb, som også i omtalen af P. Munch; men også da er det værd at læse hvad han har på hjerte.

Lys og skygge kastes over billedet af Hans Hedtoft, nok mere skygge end adskillige socialdemokrater (og f.eks. en Svend Thorsen) vilde finde rimeligt. Det er jo, ret beset, en hård dom, når det i en sætning der udgør et afsnit for sig hedder: »Han var taler mere end noget andet«. Der anføres også »mangel på en gennemført stædig sikkerhed« og »vægelsind«, og den velkendte forståelseskluft mellem Hedtoft og Bertel Dahlgaard er det ikke Dahlgaard der får skylden for. Men lys er der også. Så billedet virker troværdigt

som udtryk for én af de opfattelser en topnær socialdemokrat kunde have af Hans Hedtoft.

Billedet af Hedtoft behøver ingen yderligere forklaring. Meget muligt uretfærdigt fristes man til at spørge om det er påvirket af at Hedtoft aldrig tilbød Gustav Pedersen en ministerpost. Han kunde med god grund føle sig fuldt så kvalificeret som nogle af dem der blev kaldet. Selv siger han blot (pp. 250-51): »Vi var nogle stykker, som var for unge til at være i forgrunden i Staunings glansperiode, og som efter den anden verdenskrigs og overgangstidens afslutning var blevet for gamle – og vel også lidt for tilbøjelige til at hævde vor personlige selvstændighed«. I karakteristikken af Hedtoft står der (p. 188), lidt uformidlet: »Det skete også, at Hedtofts begejstring for en partifælle pludselig af en eller anden grund blev kølnet så hurtigt, at det vakte opmærksomhed«. Har Gustav Pedersen blandt andre sig selv i tankerne? Det behøver ikke at være tilfældet.

Festlig var Gustav Pedersen næppe og lyriker slet ikke. Men den bog der er kommet ud af hans skrivelser er interessant læsning, især for den der ved noget i forvejen.

Erik Rasmussen

Knud Fanø, Fr. Rudbeck og Inger Bjørn Svensson: *Det unge grænseværn*. (Andr. Clausens Boghandel, Sønderborg, 1983) 328 s., 150 kr.

I 50-året for Det Unge Grænseværns oprettelse i 1933 er denne nationale organisations tidligste virke nu blevet indgående behandlet i en fornemt udstyret publikation. Resultatet er blevet en meget solid, traditionel foreningshistorie, der er med til at kaste lys over de danske bestræbelser i 1930'erne på at dæmme op for de lokale tyske krav om en grænserevision.